

Анонимизиран текст

Превод

C-236/23 - 1

Дело C-236/23

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

7 април 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Cour de cassation (Касационен съд, Франция)

Дата на акта за преюдициално запитване:

30 март 2023 г.

Жалбоподател:

Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (Matmut)

Ответници:

TN

Société MAAF assurances

Fonds de garantie des assurances obligatoires de dommages (FGAO)

PQ

КАСАЦИОНЕН СЪД

Открито заседание от **30 март 2023 г.**

[...]

[...]

- Запитване до Съда на
Европейския съюз

РЕПУБЛИКА ФРАНЦИЯ

В ИМЕТО НА ФРЕНСКИЯ НАРОД

СТАНОВИЩЕ НА COUR DE CASSATION, DEUXIÈME CHAMBRE CIVILE
(КАСАЦИОНЕН СЪД, ВТОРО ГРАЖДАНСКО ОТДЕЛЕНИЕ),

ОТ 30 МАРТ 2023 ГОДИНА

На 6 септември 2022 г. Наказателното отделение, сезирано с касационна жалба № 20-86.015, подадена от дружеството Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (MATMUT), иска становището на Второ гражданско отделение.

За преписката е уведомен главният прокурор.

[...]

Второ гражданско отделение на Cour de cassation (Касационен съд) [...] приема настоящото становище.

Факти и производство

- 1 Съгласно обжалваното съдебно решение (Лион, 21 октомври 2020 г.) на 5 октомври 2012 г. PQ сключва договор за застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите с дружеството Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (дружеството MATMUT), като декларира, че е единственият водач на застрахованото превозно средство.
- 2 На 28 септември 2013 г. настъпва пътнотранспортно произшествие с участието на това превозно средство, управлявано от TN, който се намира в нетрезво състояние. PQ, пътник в превозното средство, е пострадал при произшествието, в което участва и друго превозно средство, застраховано от дружеството MAAF.
- 3 По образуваното наказателно производство пред Tribunal correctionnel (Наказателен съд) TN е осъден за това, че управлявайки под въздействието на алкохол сухопътно моторно превозно средство неумишлено е причинил на PQ телесна повреда, от която е настъпила неработоспособност за над 3 месеца.
- 4 В съдебно заседание по наказателното производство, в хода на което е разгледан гражданският иск на PQ за обезщетение за претърпени вреди, дружеството MATMUT прави възражение за нищожност на договора поради това, че PQ е декларирал неверни данни относно самоличността на обичайния водач, и иска да бъде освободено от отговорност, а обезщетението на PQ да бъде изплатено от Fonds de garantie des assurances obligatoires de dommages (Фонд за гарантиране на задължителните

застраховки за вреди) (FGAO), който съгласно член L. 421-1 от Кодекса за застраховането е органът, натоварен с изплащането на обезщетения, по-специално, на пострадалите при пътнотранспортни произшествия, при които отговорното за произшествието лице не е застраховано.

- 5 С присъда от 17 декември [2018 г.] Tribunal correctionnel (Наказателен съд) обявява договора за нищожен поради умишлено деклариране на неверни данни от застрахованото лице. Той освобождава от отговорност МАТМУТ, осъжда TN да заплати обезщетение за причинени вреди на пострадалите лица и обявява присъдата за противопоставима на FGAO.
- 6 FGAO, дружеството MAAF и TN обжалват това решение.
- 7 Cour d'appel (Апелативен съд) потвърждава присъдата в частта, в която застрахователният договор между PQ и дружеството МАТМУТ е обявен за нищожен.
- 8 Той установява, че при сключването на застрахователния договор от PQ TN е бил собственик на превозното средство и негов обичаен водач. Приема, че съответно PQ умишлено е декларирали неверни данни относно самоличността на обичайния водач, което явно е променило оценката за риска за застрахователя, като се има предвид фактът, че преди това TN е бил осъждан за управление в нетрезво състояние.
- 9 Cour d'appel (Апелативен съд) обаче отказва да освободи дружеството МАТМУТ от отговорност и обявява съдебното решение за противопоставимо на това дружество. Вследствие на това той освобождава от отговорност FGAO. За тази цел посочва, че от предимството на правото на Европейския съюз пред националното право следва, че предвидената в член L. 113-8 от Кодекса за застраховането нищожност на договора поради умишлено деклариране на неверни данни от застрахованото лице не е противопоставима на пострадалите при пътнотранспортно произшествие или на техните наследници.
- 10 Cour d'appel (Апелативен съд) посочва още, че фактът, че пострадалото лице е било пътник в причинилото произшествие превозно средство, или притежател на полицата или собственик на това превозно средство не е основание да му се отрече качеството на пострадало трето лице.
- 11 Дружеството МАТМУТ подава срещу въззивното решение касационна жалба пред Касационния съд (касационна жалба № 20-86.015), като ответници по нея са TN и неговият застраховател, дружеството MAAF, както и PQ и FGAO.
- 12 В тази касационна жалба, с която е сезирано Наказателното отделение, по същество се отправя критика към апелативния съд за това, че е обявил нищожността на застрахователния договор за непротипоставима на ВС, въпреки че е приел за установено, че същият съзнателно е дал на

застрахователя невярна информация за самоличността на обичайния водач на превозното средство. В посочената жалба се твърди, че апелативният съд е нарушил членове L. 113-8 и R. 211-13 от Кодекса за застраховането.

- 13 Тъй като счита, че за разглеждането на касационното основание е необходимо становището на отделението, специализирано в областта на застрахователното право, Наказателното отделение му поставя следния въпрос:

„Трябва ли нищожността на договора за застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите поради умишлено деклариране на неверни данни относно самоличността на обичайния водач на моторно превозно средство, да се обяви за непротивопоставима на пострадалото лице, включително когато то е едновременно пътник в причинилото произшествието превозно средство и е застрахованият, декларирал тези неверни данни?“.

Приложими разпоредби

- 14 Съгласно член L. 113-8 от Кодекса за застраховането застрахователният договор е нищожен в случай на премълчаване или на умишлено деклариране на неверни данни от страна на застрахованото лице, когато това премълчаване или невярно деклариране променят предмета на риска или намаляват оценката на риска за застрахователя, въпреки че пропуснатият или невярно представеният от застрахованото лице риск не е оказал въздействие за настъпването на застрахователното събитие.
- 15 Недобросъвестността на застрахования, санкция срещу която е нищожността на застраховката, се изразява в намерението му да заблуди застрахователя (2e Civ., 19 октомври 2006 г., касационна жалба № 05-18.886), като е без значение, че невярната декларация не е оказала въздействие за настъпването на застрахователното събитие (Crim., 31 май 1988 г., касационна жалба № 87-84.010, публикувано).
- 16 Нищожността на застрахователния договор настъпва от датата на умишленото деклариране на неверни данни (Crim., 2 декември 2014 г., касационна жалба № 14-80.933, публикувано). Така, когато нередностите при декларирането на риска са допуснати в момента на сключването на договора, се счита, че същият е нищожен и никога не е съществувал.
- 17 До решение от 29 август 2019 г. (2e Civ., 29 август 2019 г., касационна жалба № 18-14.768, публикувано), с което настъпва обрат в съдебната практика, Касационният съд е постановявал, че нищожността на договора, произтичаща от невярно деклариране от застрахованото лице, е противопоставима на пострадалото лице, стига застрахователят, който е отказал застрахователното покритие, да е привлякъл надлежно FGAO в

производството (Crim., 31 май 1988 г., посочено по-горе; Stm., 12 юни 2014 г., касационна жалба № 11-87.395).

- 18 Той се е позовавал по-специално на член R. 211-13 от Кодекса за застраховането, който предвижда непротивопоставимост по отношение на пострадалото лице само в някои случаи на лишаване от права и изключване на застрахователното покритие.
- 19 След това решение от 29 август 2019 г. Касационният съд постановява, че от членове L. 113-8 и R. 211-13 от Кодекса за застраховането, тълкувани в светлината на член 3, параграф 1 от Директива 72/166/ЕИО на Съвета от 24 април 1972 година, на член 2, параграф 1 от Втора Директива 84/5/ЕИО на Съвета от 30 декември 1983 година и на членове 3 и 13 от Директива 2009/103 на Съвета от 16 септември 2009 година, следва, че прогласената в член L. 113-8 от Кодекса за застраховането нищожност не е противопоставима на пострадалите лица при пътнотранспортно произшествие или на техните наследници и че в такива случаи от FGAO не може да се изисква да обезщетява пострадалите лица (2e Civ., 16 януари 2020 г., касационна жалба № 18-23.381, публикувано).
- 20 От член L. 211-7-1 от Кодекса за застраховането, въведен със Закон № 2019-486 от 22 май 2019 г., приет за целите на привеждането на Кодекса за застраховането в съответствие с правото на Съюза, вече следва, че нищожността на договора за застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите не е противопоставима на пострадалите лица, претърпели вреди от пътнотранспортно произшествие, или на техните наследници, и че в подобна хипотеза застрахователят, който обезпечава гражданската отговорност за вреди, причинени от участващото в произшествието превозно средство, е длъжен да ги обезщети. В разпоредбата се добавя, че застрахователят встъпва в правата на кредитора по обезщетението срещу отговорното за произшествието лице до размера на сумите, които е платил.

Мотиви за отправяне на преюдициалното запитване

- 21 След промяната в практиката му и влизането в сила на член L. 211-7-1 от Кодекса за застраховането Касационният съд не се е произнасял по въпроса дали нищожността на застрахователния договор е непротивопоставима на пострадалото лице, пътник в превозното средство, когато това лице едновременно е и притежателят на полицата, умишлено декларирал неверни данни, довели до обявяването на застрахователния договор за нищожен.
- 22 Освен това нито едно от решенията на Съда на Европейския съюз (Съдът), в които се тълкува приложимата към спора Директива 2009/103 на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка или предходните директиви, които тя консолидира, не се отнася

до този конкретен случай ([решения] от 30 юни 2005 г., Candolin, C-537/03, ECLI:EU:C:2005:417, от 1 декември 2011 г., Churchill Insurance Company, C-442/10, ECLI:EU:C:2011:799, от 23 октомври 2012 г., Marques Almeida, C-300/10, ECLI:EU:C:2012:656, от 11 юли 2013 г., Csonka и др., C-409/11, ECLI:EU:C:2013:512, от 20 юли 2017 г., Fidelidade, C-287/16, ECLI:EU:C:2017:575, от 14 септември 2017 г., Delgado Mendes, C-503/16, ECLI:EU:C:2017:681, от 10 юни 2021 г., Van Ameyde, C-923/19, ECLI:EU:C:2021:475).

- 23 Всъщност, макар от тази съдебна практика да следва, че единственото разграничение, което се допуска от правната уредба на Съюза в областта на задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, е това между водач и пътник и макар обстоятелството, че пострадалият от пътнотранспортно произшествие пътник е и застрахован по застраховката на превозното средство, да не е основание да му се отрече качеството на пострадало трето лице, в нито едно от тези решения не е разгледана хипотезата на пострадалия застрахован пътник, по чиято вина застрахователният договор е обявен за нищожен. По-специално, посоченото по-горе решение Fidelidade, отнасящо се до последиците, които следва да се изведат от нищожността на даден договор, е свързано с хипотезата, при която пострадалите лица не са притежателите на полицата. Решение Churchill Insurance Company, посочено по-горе, пък се отнася не до последиците, които следва да се изведат от нищожността на договор, а до национална разпоредба, която при определени обстоятелства автоматично изключва задължението на застрахователя да обезщети пострадалия като пътник застрахован, когато същият е разрешил на незастраховано лице да управлява превозното средство.
- 24 Следователно се поставя въпросът дали посочените по-горе директиви допускат нищожността на застрахователния договор да бъде противопоставена на пострадалия пътник, когато той е и притежателят на полицата, извършил договорното нарушение в основата на тази нищожност.
- 25 Касационният съд си поставя също така въпроса дали в хипотезата, при която нищожността на застрахователния договор бъде обявена за непротивопоставима на пострадалото лице, притежател на полицата, би било допустимо, без да се наруши правото на Съюза, застрахователят да предяви, на основание на извършеното при сключването на договора умишлено нарушение, иск срещу това лице за възстановяване на сумите, които е платил в изпълнение на договора.
- 26 Всъщност в националната съдебна практика се приема, че лицето, сключило договор за застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, което нарочно декларира неверни данни, ангажира с това си действие своята отговорност към застрахователя и в случай на обявяването на този договор за нищожен поради умишлено деклариране на неверни данни е длъжно да възстанови на застрахователя обезщетението, което същият е изплатил на

пострадалото лице (1re Civ., 26 февруари 1991 г., касационна жалба № 88-15.814, публикувано).

- 27 За сметка на това обявяването на нищожността на застрахователния договор за противопоставима на такова пострадало лице би довело съгласно френското право до поемане от FGAO на отговорността за обезщетяването на това лице, а членове L. 421-1, I, 1., R. 421-4 и R. 421-18 от Кодекса за застраховането предвиждат в този случай встъпването на фонда в подкрепа на пострадалото от пътнотранспортно произшествие лице и на неговите наследници.
- 28 Следователно се поставят въпросите дали членове 3 и 13 от Директива 2009/103 на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година допускат национална правна уредба, която обявява за противопоставима на пострадалия пътник, който също така е притежателят на полицата, нищожността на застрахователния договор поради умишленото деклариране на неверни данни от негова страна в момента на сключването на договора, и дали в това отношение е от значение обстоятелството, че FGAO е длъжен да обезщети пострадалото лице, в случай че нищожността на договора бъде обявена за противопоставима спрямо него.
- 29 Тъй като отговорът на тези въпроси не е толкова очевиден, че да не оставя място за никакво основателно съмнение, следва на основание член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз да се отправи преюдициално запитване до Съда на Европейския съюз.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ Касационният съд:

ОТПРАВЯ до Съда на Европейския съюз следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли членове 3 и 13 от Директива 2009/103 на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година да се тълкуват в смисъл, че не допускат нищожността на договора за застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите да се обяви за противопоставима на пострадалия пътник, когато той също така е притежателят на полицата, умишлено декларирал при сключването на договора неверни данни, довели до тази нищожност?“.

[...]